Rama IX Art Museum Foundation

ศิลปะ กับ วิถีชีวิตชุมชน

ลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง

มหาวิทยาลัยมหิดล

Rama IX Art Museum Foundation

ศิลปะ กับ วิถีชีวิตชุมชน

ลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง

มหาวิทยาลัยมหิดล

Rama IX Art Museum Foundation

สารจากอธิการบดี

ด้วยความร่วมมือของคณะนักวิจัยที่ข้ามสาขา ข้ามคณะ สถาบัน จากโจทย์การวิจัยที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ภายใต้การดำเนินงานของโครงการวิจัยบูรณาการลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง ในการออกแบบการวิจัยร่วมกันโดยมีชุมชนเป็นตัวตั้ง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ มุ่งพัฒนาคุณภาพคน คุณภาพชีวิต คุณภาพชุมชน คุณภาพสังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ งานวิจัยที่เกิดขึ้นต้องอาศัยการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ผลจากการทำงานของคณะวิจัยฯ ในระยะที่ผ่านมานั้น ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งจากชุมชน องค์กร สถาบันและภาคีเครือข่ายมากมาย รวมถึงครั้งนี้ก็ได้รับเกียรติจากบรรดาศิลปินระดับชาติในการร่วมจัดทำงานศิลปะ เพื่อการสื่อสารคุณค่าและความงามของสิ่งแวดล้อมทั้งกายภาพและวัฒนธรรมชุมชน เพื่อให้สังคมและชุมชนเกิดความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง

(ศาสตราจารย์เกียรติคุณพรชัย มาตังคสมบัติ)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล

สารจากคณะทำงาน

จากวิกฤติของลุ่มน้ำท่าจีน และแม่กลอง ในปี พ.ศ. 2540 นำมาสู่การเกิดขึ้นของเครือข่ายการวิจัยบูรณาการลุ่มน้ำท่าจีน แม่กลอง ด้วยงบประมาณสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหิดล ความรู้โดยคณะนักวิจัยจากหลากหลายคณะและสถาบัน ในการระดมความรู้ ความเชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดแนวทางการแก้ปัญหาในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

ด้วยบทเรียนจากการดำเนินโครงการจนถึงปัจจุบัน เรามีอาจปฏิเสธได้ว่า กระบวนการนำเสนอผลงานในรูปแบบที่มีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสมและชัดเจน มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากระบวนการสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย จึงเป็นที่มาของโครงการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : ศิลปะกับวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง โดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสะท้อนภาพความงาม และวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง ด้วยมุมมองของศิลปิน

ในนามของคณะทำงานและคณะนักวิจัยเครือข่ายการวิจัยบูรณาการลุ่มน้ำท่าจีน แม่กลอง ขอขอบคุณทุกท่าน ทุกฝ่าย โดยเฉพาะอาจารย์สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ ที่เป็นกำลังสำคัญในการประสานงาน เรียนเชิญศิลปินระดับชาติเข้าร่วมเป็นคณะทำงานร่วมกิจกรรมลงพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง ให้เกียรติวาดภาพ และจัดแสดงนิทรรศการ นอกจากนี้ศิลปินทุกท่านได้มอบภาพวาดจำนวนหนึ่งให้เป็นสมบัติของมหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นสื่อการเรียนรู้ให้แก่ผู้สนใจต่อไป

(รศ. ดร. อนุชาติ พวงสำลี)
คณบดีคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
ประธานคณะทำงาน

Rama IX Art Museum Foundation

สารตัวแทนกลุ่มศิลปินเพื่อศิลปะกับสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันนอกเหนือจากการทำงานศิลปะเพื่อแสดงผลงานศิลปกรรมของตัวเองแล้ว กลุ่มศิลปินส่วนใหญ่ยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมการกุศลเพื่อส่วนรวม เช่น ร่วมโครงการประมูลภาพ สึนามิ โครงการประมูลภาพ "คิดถึงสมเด็จย่า" และโครงการกุศลอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ศิลปินเห็นว่ามีความสำคัญและปฏิบัติด้วยความภาคภูมิใจมาโดยตลอด

ในส่วนของการทำโครงการร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดลนั้น กลุ่มศิลปินได้มีส่วนร่วมในการทำงานมาแล้ว เช่น โครงการวิจิตรดุริยางค์ โครงการสมานฉันท์ ใน 3 จังหวัดภาคใต้ คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ อีกโครงการหนึ่งซึ่งศิลปินได้เล็งเห็นแล้วว่ามีความพิเศษและสำคัญต่อชีวิตประจำวันของชาวไทยและของโลก ในการสร้างให้ทุกคนมีจิตสำนึกที่จะหวงแหน ปกป้องดูแลและรักษาธรรมชาติให้ดำรงอยู่ร่วมกัน ตลอดจนต้องรับรู้ถึงความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม และให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง

ศิลปินได้ไปศึกษาหาข้อมูลต่างๆ ได้ไปเห็นธรรมชาติในสถานที่จริง ได้เห็นความสวยความงาม ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ซึ่งมีความประทับใจ จึงได้เก็บเกี่ยวสิ่งต่างๆ เหล่านั้นมาทำเป็นผลงานศิลปะที่มีความลึกซึ้งและความสวยงามของธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่างๆ จัดแสดงผลงานศิลปกรรมเพื่อให้ผู้ชื่นชมศิลปะได้เห็นถึงคุณค่าแห่งความงามของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้มีจิตสำนึกที่จะเห็นความสำคัญและหวงแหน ตลอดจนจะต้องให้ธรรมชาติคงอยู่ต่อไปตราบนานเท่านาน

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณเหล่าศิลปินที่ได้เสียสละและให้เกียรติสร้างผลงานศิลปกรรมอันทรงคุณค่า และขอขอบคุณคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลที่ได้ให้โอกาสร่วมกันสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ให้ธรรมชาติดำรงอยู่สืบไป

(สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ)

โครงการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : ศิลปะกับวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง

หลักการและเหตุผล

โครงการจัดการทรัพยากรเพื่อสันติภาพและความยั่งยืน ภายใต้เครือข่ายการวิจัยและบูรณาการลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง ได้ดำเนินงานวิจัยเชิงในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง โดยความร่วมมือของคณะนักวิจัยที่ข้ามสาขา ข้ามคณะ สถาบัน จากโจทย์การวิจัยที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ในการออกแบบการวิจัยร่วมกัน งานวิจัยที่เกิดขึ้นต้องอาศัยการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโครงการได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงานที่ผ่านมาในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือ โปสเตอร์ จดหมายข่าว ฯลฯ ซึ่งได้เผยแพร่ออกไปให้กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้สังคมเกิดความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง อย่างไรก็ตาม เอกสารต่างๆ ที่จัดทำขึ้นเผยแพร่ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ หรือเป็นข้อมูลเฉพาะด้าน ทำให้การสื่อข้อมูลให้กับประชาชนและสังคมยังไม่ได้ตามเป้าที่ต้องการ

งานศิลปะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาและกล่อมเกลาจิตใจของมนุษย์ เพื่อให้มีความสุนทรีย์ ก่อให้เกิดจินตนาการและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งงานศิลปะยังสามารถสื่อคุณค่าและความหมายให้เข้าใจได้ง่ายสำหรับคนทั่วไปได้ทุกเพศทุกวัย สำนักงานประสานงานกลาง โครงการจัดการทรัพยากรเพื่อสันติภาพและความยั่งยืน ซึ่งมีหน้าที่ในด้านการบริการจัดเตรียมความพร้อม ความรู้เพื่อสนับสนุนการทำงานวิจัยให้กับนักวิจัยที่ทำงานในพื้นที่ จึงได้จัดให้มีกิจกรรมด้านศิลปะเพื่อการสื่อสารคุณค่าและความงามของสิ่งแวดล้อมทั้งกายภาพและวัฒนธรรมขึ้น เพื่อให้สังคมและชุมชนเกิดความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างชุดงานภาพศิลปะแสดงความงามและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชุมชนในลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง
2. เพื่อให้สังคมตระหนักรู้และตื่นตัวในมรดกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีทางการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ที่ถูกมองข้ามความสำคัญ
3. เพื่อเป็นการสื่อความงามและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น วิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนในลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลองผ่านงานศิลปะสู่สาธารณะ

วิธีการดำเนินงาน

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจร่วมกับการค้นคว้าเอกสารลงตลอดล่าน้ำท่าจีน-แม่กลองและคลองสาขา โดยการบันทึกภาพถ่าย ภาพวาดร่วมกับการหาข้อมูลทุติยภูมิจากผู้คนในพื้นที่โดยศิลปินและจัดทำนิทรรศการทางศิลปพร้อมสมุดภาพ เวียนแสดงในพื้นที่เน้นให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดการทำงาน ดังนี้

1. การจัด Trip สำรวจข้อมูลแบบละเอียด

วิธีการดำเนินงาน

จัดให้ศิลปินและผู้เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ที่สนใจได้ลงไปในพื้นที่ดูสภาพธรรมชาติ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น เก็บประเด็นที่สนใจมาเป็นภาพวาด ภาพถ่าย และเชิญนักเขียน / นักข่าว มาร่วมงานด้วย เพื่อให้เขียนบทความ / บทกวี บรรยายบรรยากาศ ความรู้สึกระหว่างการเดินทาง ระหว่างการลงพื้นที่จัดให้มีกิจกรรมสาธิตหรือแนะนำการวาดภาพให้กับผู้ที่สนใจ ประกอบในหนังสือสมุดภาพภายหลังจากลงพื้นที่แล้วให้ศิลปินเขียนภาพตามความสนใจหรือจัดทำงานศิลปะอื่นๆ เช่น ประติมากรรม ภาพถ่าย ฯลฯ ตามความถนัดของศิลปินเมื่อเสร็จแล้ว จัดทำสมุดภาพและทำการสัมภาษณ์ศิลปินบรรยายเกี่ยวกับผลงานของตนบันทึกเป็นวิดีโอประกอบในงานแสดงภาพ

สถานที่

เลือกจังหวัดในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน เช่น จังหวัดนครปฐม พื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง เช่น จังหวัดสมุทรสงคราม หรือทั้งสองพื้นที่ตามความเหมาะสม พาศิลปินชมสภาพพื้นที่ การเดินทางโดยรถ และการล่องเรือ แบบไปเช้า-เย็นกลับ หรือจะพักค้างคืนในที่พักแบบ home stay เพื่อให้ได้บรรยากาศและความรู้สึกแบบคนท้องถิ่น

2. การจัดทำสมุดภาพ

เมื่อเขียนภาพเสร็จแล้ว จัดทำสมุดภาพโดยเป็นสมุดภาพพิมพ์ 4 สี จำนวน 1.500 เล่ม ภายในประกอบด้วยรายละเอียดของโครงการ รูปถ่ายผลงานของศิลปิน เช่น ภาพเขียน งานประติมากรรม ฯลฯ บทสัมภาษณ์ศิลปินบรรยายเกี่ยวกับผลงานของตน บทความ กวี เป็นต้น สำหรับเป็นสื่อในการเผยแพร่ให้กับสาธารณะ

3. การจัดแสดงนิทรรศการ

จัดงานแสดงภาพร่วมกับนิทรรศการผลงานวิจัยของโครงการในแกลลอรี่ในกรุงเทพฯ หรือในจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะแสดงความงามของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงวิถีการดำรงชีวิตพื้นถิ่นของชุมชนลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลองเพื่อการสื่อสารสู่สาธารณะ
2. ผู้คนในชุมชนและสังคมได้ตระหนักถึงความงามทางกายภาพ ลักษณะนิเวศวิทยา และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ และได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

กันยายน 2548 - สิงหาคม 2549

แผนการดำเนินการ

1. สำรวจและรีวิวเบื้องต้น
2. [illegible]
3. ผลิตต้นฉบับงานศิลปะ
4. จัดทำสมุดภาพ
5. จัดแสดงนิทรรศการ

รายชื่อศิลปินที่เข้าร่วมในโครงการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : ศิลปะกับวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง

ชื่อ-นามสกุล

1. อาจารย์ภาพย์ หอมสุวรรณ์
2. ศาสตราจารย์ธนะ เลาหกัยกุล
3. อาจารย์ธงชัย รักปทุม
4. อาจารย์โกศล พิณกุล
5. คุณอิงอร หอมสุวรรณ์
6. รองศาสตราจารย์กัญญา เจริญศุภกุล
7. อาจารย์พิษณุ ศุภนิมิตร
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา เถาทอง
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร โกอุดมวิทย์
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพรวัลย์ ดาเกลี้ยง
11. อาจารย์ธรรมนูญ เรืองสวัสดิ์
12. อาจารย์วิเชษฐ์ จันทรนิยม
13. คุณรุ่งพันธุ์ บุรุษชาติ
14. อาจารย์นุกูล ปัญญาดี
15. คุณพีระ ศรีอ่อนผู้
16. อาจารย์สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ
17. คุณสุวัฒน์ วรรณมณี
18. คุณนุญชนะ ไชยจิตต์
19. อาจารย์อรัญ หงษ์โต
20. คุณเสงี่ยม ยารังสี
21. คุณอภิรักษ์ ปั้นมูลศิลป์
22. อาจารย์ชวลิต เทียมอัมพร

Rama IX Art Museum Foundation

Rama IX Art Museum Foundation

Rama IX Art Museum Foundation

การแสดงผลงานศิลปกรรม

กาพย์ หอมสุวรรณ์

ป่าโกงกาง-แม่กลอง

Acrylic on canvas

ขนาด 80 × 90 ซม.

กาพย์ หอมสุวรรณ์

ป่าจาก ริมน้ำแม่กลอง

Acrylic on canvas

ขนาด 60 × 80 ซม.

Rama IX Art Museum Foundation

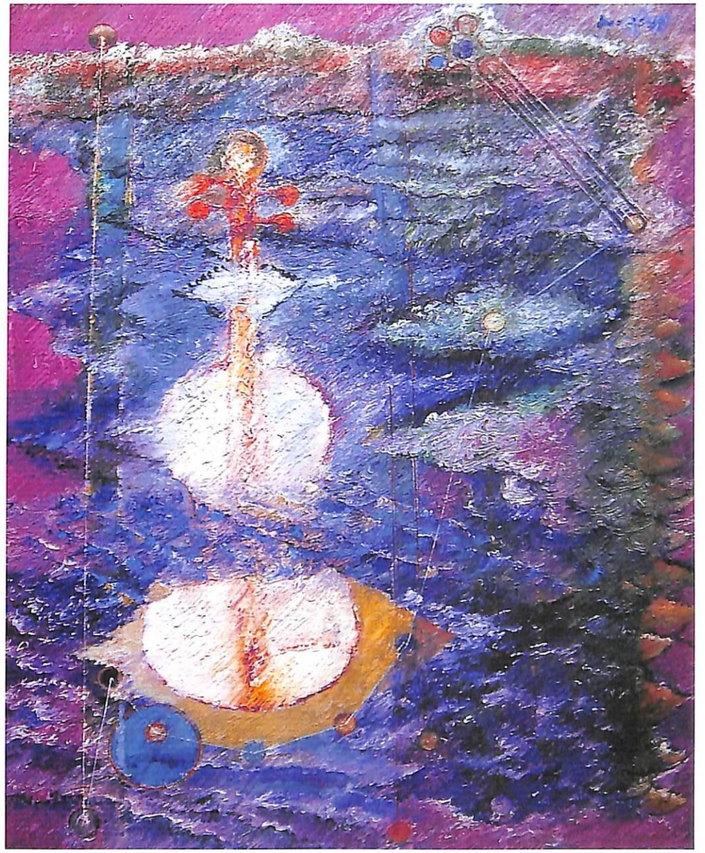

ศาสตราจารย์ธนะ เลาหกัยกุล

การเคลื่อนย้ายของราศีกรกฎ

Oil on canvas

ขนาด 70 × 90 ซม.

ศาสตราจารย์ธนะ เลาหกัยกุล

สายฝนริมน้ำแม่กลอง

Oil on canvas

ขนาด 60 × 80 ซม.

ธงชัย รักปทุม
สวนริมน้ำ
Oil on canvas
ขนาด 60 × 80 ซม.

ธงชัย รักปทุม
หมู่บ้านประมง 1
Oil on canvas
ขนาด 60 × 80 ซม.

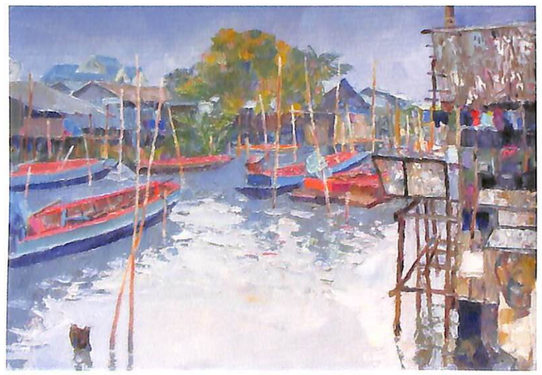

ธงชัย รักปทุม
หมู่บ้านประมง 2
Oil on canvas
ขนาด 60 × 80 ซม.
มอบให้โครงการ

Rama IX Art Museum Foundation

โกศล พิณกุล
ต้มน้ำตาลปิป
Water colour on paper
ขนาด 56 × 76 ซม.
มอบให้โครงการ

โกศล พิณกุล
อัมพวา
Water colour on paper
ขนาด 45 × 60 ซม.

โกศล พิณกุล
ตลาดน้ำ
Water colour on paper
ขนาด 60 × 45 ซม.

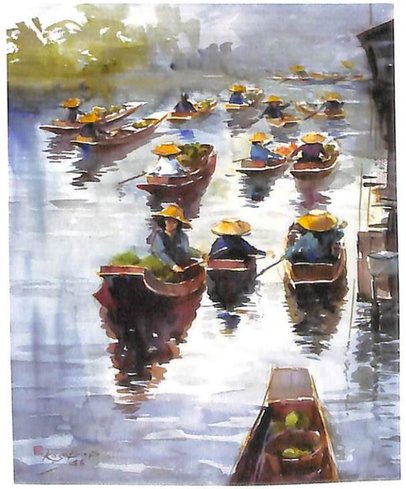

อิงอร หอมสุวรรณ์
ตลาดน้ำอัมพวา
Acrylic on canvas
ขนาด 80 × 90 ซม.

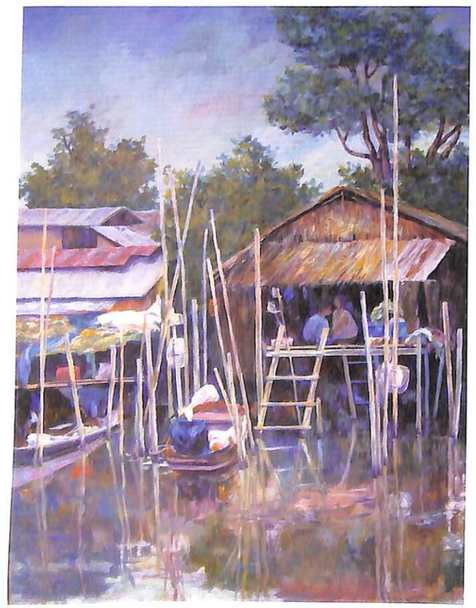

อิงอร หอมสุวรรณ์
หมู่บ้านประมง 2
Acrylic on canvas
ขนาด 80 × 90 ซม.

อิงอร หอมสุวรรณ์
หมู่บ้านประมง 1
Acrylic on canvas
ขนาด 80 × 90 ซม.
มอบให้โครงการ

Rama IX Art Museum Foundation

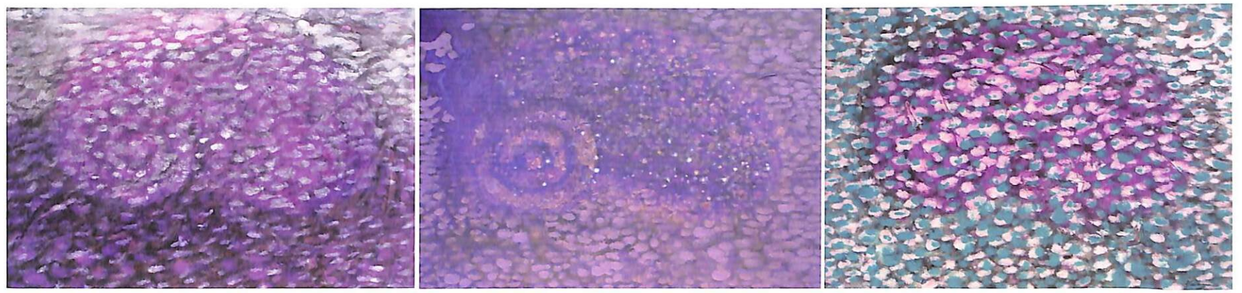

กัญญา เจริญศุภกุล
ฤๅเธอคือหิ่งห้อยดาริกา หมายเลข 1. 2. 3
Acrylic on canvas
ขนาด 80 × 120 ซม.
มอบให้โครงการ

กัญญา เจริญศุภกุล
ฤๅเธอคือหิ่งห้อยดาริกา
Acrylic on canvas
ขนาด 80 × 120 ซม.

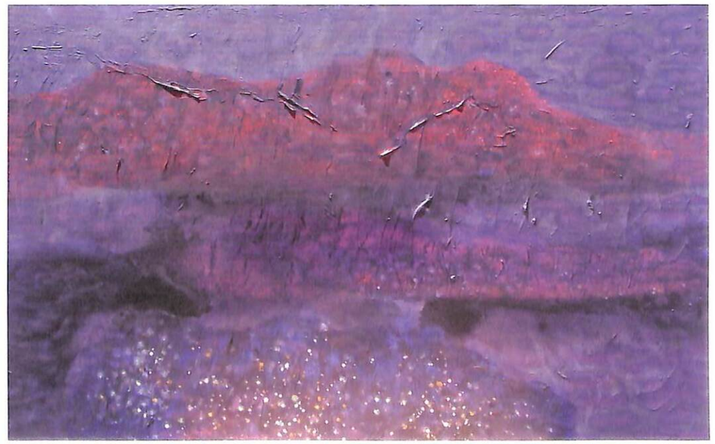

กัญญา เจริญศุภกุล
หิ่งห้อย-แฮร์รี่-พรายน้ำ
Acrylic on canvas
ขนาด 180 × 60 ซม.